

Att bottna i sin övertygelse: Låt Nyamko vara Nyamko!

*Varför har inget skett opinionsmässigt för Liberalerna sedan Nyamko Sabuni tog över ordförandeskapet? Hur skulle en framgångsrik väg för den nya partiledaren kunna inledas? **Hans Bergström** formulerar ett antal tankar kring en ny partiledares väg framåt.*

I en kritisk tid är Nyamko Sabuni en gåva till Liberalerna. Partiet var på väg att gå under, efter mer än ett århundrade av väsentliga insatser för vårt land. Så kommer det en person som brinner för att bli dess ledare och som bär ett alldeles särskilt allmänt förtroende i tidens två största frågor: invandringen med dess konsekvenser samt klimatfrågan.

I invandringsfrågan, som påverkar all verklighet i Sverige, har Sabuni vunnit tillit genom att ha kämpat för sin uppfattning i motvind. Det innefattar att ha vågat tala om volymen, om asylreglerna, om anhöriginvandringen, om kvinnoförtrycket i "hederskulturer", etc, även när det var tabu i den korrekta debatten att säga sanningen. Inget ger starkare intryck än att orka beskriva verkligheten som den är under tider när man inte får. Det visar karaktär och personlig integritet, liksom förmåga att se utan skygglappar. Det uttrycker också autenticitet i övertygelser. Nyamkos egen livshistoria som flykting från Burundi adderar till äktheten; med den bakgrunden behöver hon inte offra på fras- och symbolradikalismens tomma altare. Vi som kommer från karg svensk urgrund i skogsbygder behöver på motsvarande sätt inte vara låtsatsradikala med omisskännlig paternalistisk underton. Vi är trygga i vår erfarenhet.

I klimatfrågan, vars hantering blir präglade för hela världen, bär Sabuni en annan sorts förtroende. Hon vet vad hon talar om. Hon har brottats med frågorna i praktisk yrkesverksamhet i näringslivet. Hennes ord är inte "empty air". I kraft av sin erfarenhet har hon en genomtänkt syn på vägen framåt. Den innefattar en satsning på koldioxidfri elproduktion i Sverige, även för framtiden och även med nödvändig baskraft. Det finns utrymme för ett miljöparti av detta slag: för kärnkraft, för teknikutveckling, för näringsliv och innovation som huvudspår för en god miljö, för ekonomisk tillväxt, för flyg och inte segelbåtar över Atlanten. Ett miljöparti med förnuft.

Nyamko Sabuni har därtill en tredje stor förtroendefaktor med sig. Hon är borgerlig, i den djupa meningen att vara emot socialism och för en stor frihetssfär för individen. Hon är borgerlig också i den realpolitiska meningen att finna det viktigt att inte Socialdemokraterna permanent regerar Sverige, något som formeln bakom Januariöverenskommelsen leder till. Hon anser inte att Socialdemokraterna numera skulle vara så befriat från socialism att liberaler lugnt kan som lammet sova med vargen. Hon delar den syn som omfattas av det borgerliga Sverige, att det är konstigt att med 60 procent av väljarkåren till höger låta vänstern regera.

Detta innebär inte att en koalitionsregering över blockgränsen behöver uteslutas som möjlighet för framtiden. Men Nyamko Sabuni har sagt det väsentliga även i den saken. En koalition mellan maktpartiet S och ett eller flera borgerliga partier måste bygga på ett väl definierat projekt. Det kan inte bara gå ut på att bevara makten för Socialdemokratin och hindra inflytande från SD.

Ett gemensamt projekt, förordat av Bengt Westerberg och inte så få andra, hade varit om Socialdemokraterna för en tid gått i allians med Moderaterna med den enda men väldiga arbetsuppgiften att reparera den illa skadade grunden för Sverige: återupprätta landets gräns, bygga upp

försvaret igen, skapa en fungerande polis och ett effektivt rättsväsen, pressa tillbaka brottsligheten i alla geografiska områden, återställa medborgarnas känsla av trygghet och ordning, ja även så i skolan. För ett sådant projekt S/M och med möjligt deltagande från Liberalerna hade det funnits stöd i den borgerliga väljarkåren.

Januariöverenskommelsen har helt annan karaktär. Den är väsentligen en maktpakt. Socialdemokraterna menar inte ett ord i texten av det som Centerpartiet och Liberalerna har fått inskrivet där. Knappt hade bläcket från underskrifterna torkat förrän finansminister Magdalena Andersson började attackera företagen och kräva högre kapitalskatter. Vackra ord i texten om vikten av en mångfald av aktörer och valmöjligheter i skolan har inte för ett ögonblick hindrat Anna Ekström och Ardalan Shekarabi från att fortsätta kräva nedläggning av de 70 procent av friskolorna som drivs i aktiebolagsform samt avveckla föräldrarnas egenmakt.

Värre är att paktens är helt malplacerad i förhållande till Sverige stora och akuta problem. Vem kan tro att Miljöpartiet är den regeringspartner man ska välja om man ser som dagens huvuduppgifter att begränsa invandringen från tredje världen till samma nivå som i våra nordiska grannländer, verkställa beslut från Migrationsverket, satsa på försvaret, skärpa polis och rättsväsen, återskapa vuxenauktoriteten i skolan, få fart på nödvändiga infrastrukturprojekt som att göra Arlanda internationellt konkurrenskraftigt – och därtill bereda marken för en stor utbyggnad av ny kärnkraft?

Tanken att en regering där Miljöpartiet har vetorätt skulle vara den naturliga lösningen för dagens svenska verklighet är absurd. Och tron att ett land kan styras från baksätet av partier som inte ingår i regeringen är fullständigt naiv. De konkreta frågor, utnämningar, signaler, utredningar, initiativ och icke-initiativ som en regering ställs inför bildar ett oavbrutet flöde över tid. De består inte av 73 på förhand fastställda punkter. Åtskilliga frågor och verkligheter överraskar varje regering. Sättet att möta dem, och signalerna in i den väldiga labyrint som kallas "statsapparat", präglas av en regerings grundläggande verklighetssyn och ideologiska riktning. Och dessa består inte av punkter utan av djupa paradigmer.

Man måste vara politiskt blind för att inte se att Miljöpartiet är helt fel regeringsparti för dagens problembild i Sverige. Man måste vara politisk döv för att inte höra att den inre rösten hos Socialdemokraterna driver partiet långt åt vänster. Dagens socialdemokratiska chefsideolog heter inte Kjell-Olof Feldt utan Daniel Suhonen.

Långt före valet 2022 måste självfallet S/Mp-regeringen bytas ut.

Även om hanteringen av Sverigedemokraterna har Nyamko Sabuni fått rätt. Hon konstaterade tidigt att de överenskommelser som tillkommit med enda syftet att isolera SD (som migrationsöverenskommelsen 2011 och Decemberöverenskommelsen 2014) fått två huvudkonsekvenser:

1. Att Sveriges problem inte lösts.
2. Att Sverigedemokraterna fått ökat väljarstöd.

Detsamma händer nu även i spåren av Januariöverenskommelsen.

Hela fixeringen vid förhållandet till Sverigedemokraterna har varit skadlig och inställningen att det måste behandlas helt annorlunda än alla andra riksdagspartier ohållbar. Jan Björklund godtog att Stefan Löfven förankrade sin nya regering 2019 med kommunistledaren, men kunde inte

ta en lunch med Jimmie Åkesson (däremot, uppenbarligen, genomföra en hel debattturné med honom runt landet, som säkert innefattade även normalt mänskligt umgänge).

Tiden för denna underliga akrobatik är nu tydligt över. Lena Mellin, chef för Aftonbladets politiska bevakning, uttryckte det så här i en kolumn den 26 september 2019, under rubriken "De andra partiernas taktik mot SD är helt misslyckad":

"Misslyckandet är monumentalt. I nio år har de andra partierna försökt hejda SD:s framfart bland väljarna. Men resultatet är i stället att Jimmie Åkessons parti nu nafsar Socialdemokraterna i hämlarna."

"Det senaste exemplet gäller samtalen om gatuvåldet och dödsskjutningarna... Alla riksdagspartier utom Sverigedemokraterna fick delta i partisamtalen om åtgärder mot gängkriminaliteten, hade regeringen bestämt. Det är precis så man ska göra om man vill ge SD fler väljare. Man ska säga att de inte får vara med i normala sammanhang. Då inte bara antyder man, utan basunerar ut, att SD vet något som alla andra inte vet och att allmänheten inte tål att ta del av denna 'sanning'. Bästa sättet att göda SD om ni frågar mig."

Lena Mellin fortsätter i sin krönika:

"Om det är någon som vill ha fler tips om hur man får SD att växa kommer här några – helt gratis. Var oförskämd mot Jimmie Åkesson. Skaka inte hand med honom. Ge jättestor uppmärksamhet till SD:s förslag och säg, helst i kör, att de är urdumma. Särbehandla dem över huvud taget så mycket det går. Den som vill få SD att spela den roll de egentligen har i politiken, marginaliserad, kan i stället göra så här: Behandla dem ungefär som vilket parti som helst, det vill säga korrekt. Behandla deras förslag som du skulle behandla andras ..."

Så som Socialdemokraterna betraktar maktinnehavets betydelse, skulle det inte förvåna om vi raskt går från en situation där alla söker undvika Sverigedemokraterna till ett läge där S-ledningen börjar konkurrera om att få SD:s stöd. Signalerna från Shekarabi och de socialdemokratiska "Reformisterna" med flera är att de börjar tänka i riktning mot en mer nationalistisk socialism – i en kombination av klasspolitik och starkt begränsad invandring. Ett sådant parti kunde medvetet söka locka över Sverigedemokraterna, till stöd för fortsatt evigt S-innehav av regeringsmakten.

Åter till Nyamko Sabuni som partiledare. Hon är rätt ledare för tidens stora frågor och för att återställa förtroendet för Liberalerna som parti. Den gamla partiledningen ville ge bilden att låga opinionssiffror uttryckte en kris för liberalismen i västerlandet. Det är inte sant, som Viktor Barth-Kron effektivt visat i en krönika för nättidningen Kvartal. Liberala partier gör hyggligt ifrån sig i en rad andra länder, som Danmark, Storbritannien, Frankrike och Tyskland. Vad Liberalerna i Sverige försatt sig i är en förtroendekris för **partiet**, inte för "liberalismen". Tidens utmaningar gör livet svårare, men det gäller för många partier. Moderatledningen slits mellan konservativa och mer liberala krafter i partiet, KD-ledningen mellan en klar högerlinje och en kristet baserad social radikalism, Centerns ledning mellan nyliberaler och partiets gamla jordnära landsbygdsbas men också mellan rollen som stödben för Socialdemokraterna och Annie Lööws ambition att bli borgerlig ledare. S-ledningen står och väger mellan globalism och nationell välfärdsstat, liksom mellan en pragmatisk politik för näringslivet och växande vänsterkrafter. Det liberala partiet är inte ensamt om att ha interna dilemman och brytningar, men det är för litet

för att partiledningen ska ha råd att låta dem ockupera hela tänkandet, i förhållande till den offensiv utåt som krävs för att partiet ska överleva.

Gång efter gång har Nyamko visat att hon har säkra instinkter. Det gäller sakfrågor, som migrationen, hederskulturen och klimatfrågan. Det gäller själva politiken, som den tydliga borgerliga hemvisten och skepsisen till konstlade politiska överenskommelser. Hon kan lita på sin inre kompass. För att det liberala partiet ska överleva måste hon förmå att ta en rättmätig del av de 60 procent i väljarkåren som nu markerar sig som icke-socialister.

Med det förtroendekapital som Nyamko Sabuni har i borgerliga väljarled, med sin styrka i tidens dominerande frågor och med sin egen skicklighet i framträdandet – inte mekanisk när kan tala med sin äkta röst - borde det inte vara alltför svårt. Men förtroendekapitalet urgröptes under Nyamkos första månader som partiledare, så som framgått av opinionsmätningar. Anledningen är uppenbar. Borgerliga väljare hade förväntat sig en mer frimodig kursändring från den nya partiledaren. När den inte kom, blev de undrande om de missbedömt henne från tidigare. Denna undran har också för en tid skadat bilden av Nyamko Sabuni som autentisk och modig. Vågar hon inte uttrycka vad hon står för?

Detta rör kärnfrågan om en partiledares roll och mandat. Efter Tage Erlanders klassiska råd till Olof Palme, "Lyssna till Rörelsen", har det utvecklats en föreställning om att en partiledare ska göra sig till medelproportional av sitt partis aktiva medlemmar. Detta är, enligt min mening, en total felsyn. En partiledare måste ta sig mandat att lägga ut linjen, ty ett parti har som huvuduppgift att vinna stöd i konkurrens på en allmän väljarmarknad. Uppgiften är framför allt extern, särskilt i medietider som dagens. Det gäller särskilt för ett litet parti med få medlemmar. En partiledare som har blivit vald med ett rätt tydligt uppdrag, och med en klar linje till vilken det fanns ett alternativ, kan inte se som sin främsta uppgift att blicka inåt, att ena några hundra aktiver och att motverka splittring bland de tre procent som vid tidpunkten för utnämningen utgjorde dess väljarkår. Efter att ha fått basala strukturer på plats i partiet, förväntas partiledaren driva en tydlig kurs som är förankrad i hennes egen övertygelse. När den leder till att stödet ökar till 6-7 procent reducerar det per automatik också de interna spänningarna i partiet. Medlemmarna har många olika åsikter i sakfrågor, men de förenas kring en basal vilja att partiet ska finnas och inte åka ur Riksdagen.

Att Nyamko åker ut i landet och lyssnar på folk – förslagsvis på betydligt vidare kretsar av människor än de få egna medlemmarna – är utmärkt. Framförallt kan det stärka vad som redan är en viktig förtroendefaktor för henne, nämligen hennes förmåga att se den faktiskt föreliggande verkligheten, i hela landet och i olika sociala skikt. Hon identifierar sig inte med en kultursidese-litism i Stockholm, i dess förnäma avskildhet. Hon ligger därvidlag nära det gamla Frisinnets förankringar i det verkliga livet och dess sociala sammanhang.

Men Nyamko Sabuni valdes utifrån en klar förväntan om att hon skulle leda partiet i ny riktning. Hon behöver inte be om lov för att göra det. En partiledare som valts i den situationen och på det sättet behöver inte be om ett mandat – hon ska bara ta det. Partiets aktivister ska inte klaga över att hon tar sig det mandatet och springer med det. Som för alla partiledare kommer det en tid, förhoppningsvis långt fram, då mandatet har uttömt något av sin kraft. Men tills dess är det bara att köra, det må bära eller brista.

Partiledares uppgift är att leda. Jag har mött så många borgerliga väljare som tror högt på Nyamko Sabuni. Med det personliga renommé hon bär, kan hon få i stort sett vilka som helst av

professionellt verksamma på olika områden att ställa upp för henne om hon kallar – för att hjälpa till att utveckla partiets sjukvårdspolitik (som sannerligen behöver formas på nytt) och annat. Vad hon och det liberala partiet definitivt inte har råd med är att fortsätta hämma sin partiledare från att tydligt driva sin övertygelse och att göra vad hon valdes för.

En frimodig Nyamko Sabuni, som också bekräftar att hon inte är strykrädd, har ett stort förtroendekapital att skörda för sitt parti, och därmed också för ett bättre styre för Sverige.

Hans Bergström

docent i statsvetenskap, f.d. chefredaktör DN, på 1970-talet personlig assistent och talskrivare för partiledarna Gunnar Helén, Per Ahlmark och Ola Ullsten.